

Enkele positief-kritische kanttekeningen bij I-strategie Rijk 2021 - 2025

Daan Rijsenbrij
22 september 2021

1. Inleiding

Eerst wil ik mijn waardering uitspreken voor de grote inspanningen voor het opstellen van de 'I-strategie Rijk 2021 – 2025' (met als ondertitel doorpakken op digitale transformatie). Dit architectuurdocument is door staatssecretaris Raymond Knops op 6 september jongstleden aangeboden aan de Tweede Kamer.

Hoeveel uren zijn hier ongeveer aan besteed en tegen welk intern tarief?

Het is een interessant, informatief en inspirerend document. Maar er kunnen toch enkele positief-kritische kanttekeningen worden geplaatst: als kritische lezer, als verontruste architectuur-auditor, als actieve burger en ten slotte als bezorgde belastingbetaler.

Trouwens, jammer dat er niet meer gebruik is gemaakt van de lectuur, genoemd in paragraaf 8 van deze kanttekeningen. Ook jammer is dat veel nuttige notities van de overheid zelf over automatisering/digitalisering met een dikke laag stof zijn bedekt. Wellicht verstandig om een interne inventarisatie te houden.

Deze kanttekeningen zijn geschreven op basis van het strategiedocument zonder interviews met de schrijvers. Het doel van deze kanttekeningen is om de 'I-strategie Rijk 2021 – 2025' concreter te maken.

Oftewel een uitermate interessant document om, na verwerking van onderstaande kanttekeningen en de vele adviezen in de in paragraaf 8 genoemde lectuur, te gebruiken voor een brede discussie met deskundigen.

Het digitale streefdoel van de overheid zou moeten zijn: 'een intelligente organisatie opererend in een intelligente omgeving'. Intelligent betekent hier een geavanceerde informatiepositie, ondersteund door AI.

2. Samenvatting

Enkele excellente ideeën: I in het hart, de informatievoorziening over de informatievoorziening, meer aandacht voor cybersecurity, aandacht voor digitale geletterdheid, de behoefte aan verbetering van de digitale infrastructuren, volledige transparantie naar alle stakeholders, meer verantwoordelijkheid bij de CIO's (zou volgens mij moeten worden bij de SG's) en uitbreiding van de generieke voorzieningen.

Er is echter meer aandacht in de strategie nodig voor: architectuur, governance, de overstap van de silo-achtige organisatiestructuur van de overheid naar een collaboratieve netwerkorganisatie, het digitale kantoor (veel ministeries bestaan namelijk uit een verzameling van kantoren), digitale werkruimtes, de rol van de burger, de werkrelatie met de leveranciers, het opruimen van de lastige legacy, de financiering van de uitvoering van deze strategie en de *verkoop* van deze strategie aan de burgers en het bedrijfsleven.

3. Kritische lezer

Waarom geen gezamenlijk voorwoord (warme aanbeveling) van de SG's? Zij hebben deze strategie toch goedgekeurd.

Ik zou verwachten dat het inleidende hoofdstuk de onderbouwing achter de keuze van de 10 thema's verklaart en hun onderlinge relatie expliciteert. In de inleiding staan de onderwerpen (1) uitvoering versterken, (2) data als vertrekpunt, (3) de mens als sterkste schakel en (4) digitalisering als basis voor samenwerking. Ik zou graag expliciet willen zien hoe de verschillende thema's daaraan bijdragen.

Het strategiedocument is nogal verhalend van aard, soms lijkt het een beetje op een leerboek met passages uit de wereldlectuur over automatisering & digitalisering. Voorts staan er te veel algemeenheden in en veel onnodige tekstherhalingen. Dat laatste dient te worden vermeden door daar waar mogelijk die herhalingen naar de inleiding over te brengen. Er is een te grote variëteit in de diepgang van de teksten: van heel globaal tot te veel details (dat laatste vooral in thema 7: I-vakmanschap).

Als strategiedocument is het veel te lang. Het ware verstandig geweest om een dergelijk document te splitsen in drie documenten: de specificatie voor de strategie eventueel onderbouwd met redenen, de strategie zelf en de uitvoeringsplannen. De strategie zelf dient nuchter, zakelijk en binnen de menselijke maat te zijn.

Een strategie hoort voort te borduren op een missie en visie. Waar staat de digitale missie van het Rijk, en waar de visie?

Wie heeft de eindverantwoordelijkheid voor het daadwerkelijk uitvoeren van deze strategie?

Er zijn heel veel CIO's in de Rijksoverheid, waaronder 12 in de top van de departementen. Jammer dat er daarvan slechts 6 een thema hebben geadopteerd.

Er staan in dit strategiedocument veel wensen, tips en goede voornemens. Ik zou daar graag een prioritering in willen zien. Trouwens, waar staat een overall road map?

Ik zie geen expliciete takenlijst. Wie doet wat? Spelers zijn minimaal: Kabinet, BZK als coördinator IT, departementen/uitvoeringsorganisaties en burgers. Graag een limitatieve actielijst voor de korte termijn: een voor 2021 en een voor 2022. Wie wordt verantwoordelijk voor de uitvoering van deze acties?

Wat wordt trouwens de rol van de vaste Tweede Kamercommissie 'Digitale Zaken' daarbij?

Regelmatig komt het begrip 'bedrijfsleven' voor. Soms bedoeld als het echte bedrijfsleven soms als de IT-sector. Dat is nogal verwarrend. Het echte bedrijfsleven zijn bijvoorbeeld ondernemingen als Shell, Philips, DSM, AkzoNobel, ABNAMRO, Ahold en Bol.com. Van dat echte bedrijfsleven is heel veel te leren. Waarom was dat echte bedrijfsleven niet expliciet betrokken bij het formuleren van deze strategie?

Ik mis een expliciete woordenlijst voor de kernbegrippen. Ik zou alle voorbeelden verhuizen naar een bijlage. Dat is minder ludiek, maar wel praktischer.

Ik mis ook een analyse van het verandervermogen naar een digitale overheid in de verschillende organisatieonderdelen.

Thema 1 (I in het hart)

Dit thema behandelt de betrokkenheid van de IV bij het beleid, bij de uitvoering en bij de interactie tussen beiden. Dit is een zeer cruciaal uitgangspunt. Het klinkt zeer verstandig om de informatievoorziening en de informatieposities centraal te stellen in de Wet- en Regelgeving, in de beleidsvorming en in het ontwerpen van het uitvoerende niveau. Ik ben zeer geïnteresseerd hoe dit voornemen vorm gaat krijgen en hoe dit wordt geborgd middels governance. In plaats van de betrokkenheid van 'IV', had ik liever gezien de betrokkenheid van 'de architect'.

Er wordt gesteld dat de overheid digitaliseert en innoveert door samen met de samenleving antwoorden te vinden. Ik ben zeer benieuwd hoe dat 'samen' zal geschieden, te meer daar in deze strategie de overheid beseft dat de samenleving radicaal digitaliseert.

In dit thema worden taken voor de CIO genoemd, evenals in een groot aantal andere thema's. Het lijkt mij verstandiger om dat te concentreren in thema 9 (I-besturing).

Thema 2 (Digitale weerbaarheid)

Hier wordt zowel de weerbaarheid van organisaties als van personen (menselijk gedrag) behandeld. Overzichtelijker is dit thema te beperken tot organisaties en om te dopen naar 'cybersecurity' of zelfs naar 'continuïteit van een betrouwbare dienstverlening'.

De weerbaarheid van personen kan worden verhuisd naar thema 7 dat omgedoopt zou moeten worden naar 'digitale geletterdheid'.

Voor persoonlijke levenssfeer en de 'privacy' zou ik een apart thema opzetten.

Thema 3 (ICT-landschap)

In dit thema wordt hoofdzakelijk de technische infrastructuur behandeld, een zeer belangrijk element in de digitalisering. De digitale infrastructuur is als het ware het fundament van de digitale organisatie.

Ik zou graag willen zien dat de inhoud niet wordt beperkt tot de technische infrastructuur, maar alle generieke zaken omvat.

De beschrijving van de taakhoud van de CIO kan beter worden overgeplaatst naar thema 9.

De rol van de kritische vriend, als gesprekspartner, bij moeilijke beslissingen juich ik van harte toe. Een soort buddy. Zorg wel dat die buddy echt onafhankelijk en onpartijdig is. Ik vind dat dit goede idee dient te worden verplaatst naar thema 7 (I-vaardigheid).

Het reactiveren van de Architectuur Board Rijk en de bijbehorende EAR-online community, is ook een HRM-issue en kan ook beter worden verplaatst naar thema 7 (I-vaardigheid). Dat geldt tevens voor de gehele subparagraaf over I-teams.

Thema 4 (Generieke voorzieningen)

Hier wordt al over gesproken sinds Jan Peter Balkenende de compacte overheid voorstelde onder het motto met 'minder ambtenaren meer werk'. Dus één generieke en flexibele bedrijfsvoeringsinfrastructuur. Dit zorgt voor kostenbesparing, vergroot de kwaliteit door massaal gebruik, en vergroot de adaptiviteit. De kunst daarbij is het ontdekken van de generieke delen op verschillende aggregatieniveaus. Dit vergt zeer verfijnd architectuurwerk door toparchitecten.

De grootste uitdaging bij het ontdekken en ontwikkelen van generieke voorzieningen is echter een centrale financiering. Dit lukt nog nauwelijks bij de overheid.

De passages over de infrastructuur horen eigenlijk in thema 3.

Thema 5 (Informatiehuishouding)

De volledige titel 'de basis op orde met de informatiehuishouding' klinkt veel belovend. Als ik zie 'op orde', denk ik automatisch aan architecten.

In dit thema zie ik maar een keer het woord 'architectuur', namelijk: 'architectuur van DMS-sen en RMA's'. Ik vraag mij af of dit soms een *slip of the pen* is, en dat eigenlijk wordt bedoeld de 'structuur'.

Belangrijk is het voorstel voor een nieuwe archiefwet. Archiveren gaat er wellicht bij verregaande digitalisering anders uitzien.

Het overgrote deel van de teksten hoe waardevol ook, kan worden onderbracht bij een van de andere 9 thema's.

Thema 6 (Data en algoritmen)

Ik zie geen enkele reden waarom data en algoritmen in één thema zijn ondergebracht. Een datacentrische beschouwing is wezenlijk voor de digitalisering. Dat verdient echt een eigen thema.

Ik mis het conceptuele verschil tussen informatie en data in dit document. Soms worden deze twee concepten willekeurig door elkaar gehaald. Ik mis een conceptuele beschrijving van de data-inrichting die gaat worden gebruikt. Ook zou ik graag een definitie zien van kennis.

Ik zou algoritmen onderbrengen bij een thema als 'opkomende technologieën' die belangrijk zijn voor geavanceerde digitalisering. Net zoals AI en Machine Learning.

Thema 7 (I-vakmanschap)

Dit thema is zeer belangrijk. Een organisatie bestaat louter en alleen uit mensen, hopelijk met een gemeenschappelijke doelstelling. De rest: gebouwen, centen, IT etc. etc., zijn slechts het decor waarin die mensen functioneren.

In het digitale tijdperk wordt van die mensen geëist dat zij digitaal kunnen meekomen.

In dit thema zou ik een onderscheid willen maken in algemene digitale geletterdheid, digitale vaardigheden voor een specifieke taak en I-vakmanschap voor de ontwerpers en bouwers van de digitale organisatie.

De overheid is trouwens te groot om qua automatisering/digitalisering afhankelijk te willen zijn van externen, behoudens zeer specifieke vaardigheden die slechts zeer

infrequent nodig zijn. Trouwens eigen mensen zijn doorgaans loyaler aan de doelstelling van de overheid dan externen.

Zorg bij de verschillende digitaliseringsgolven (digitale volwassenheidsniveaus) voor een pedagogisch verantwoord invoeringsplan voor alle eindgebruikers.

Ik zou dit thema willen omdopen naar digitale geletterdheid, inclusief digitale weerbaarheid.

Thema 8 (Transparantie en inzicht)

Dit belangrijke thema handelt over de informatievoorziening van de informatievoorziening. Er staan veel zinnige opmerkingen in. Maar hoe regel je de governance hierachter?

Transparantie is voor iedereen belangrijk, maar speciaal voor mij als burger.

Transparantie en inzicht worden geboden door een overzichtelijke architectuur. Maar waar is de architect die aan dit strategiedocument heeft meegeschreven.

Thema 9 (I-besturing)

Interessant vind ik de noodzaak van het definiëren van resultaatgebieden. Aan welke gebieden moet ik dan denken?

Een goede besturing van de digitalisering en/of de rest van het I-domein, is een absolute succesfactor voor het nader uitwerken van dit strategiedocument en het ter hand nemen van de uitvoering middels een grote variëteit aan programma's en projecten.

Ik vind dit thema eigenlijk te weinig concreet voor een stevige besturing. Ik zou in dit thema graag de beoogde samenwerkingspatronen willen zien tussen SG, opdrachtgever, businessmanager, CIO (inclusief CDO en CISO) en Chief Architect. Ik ben benieuwd naar de profielen van voornoemde rollen: takenpakket, verantwoordelijkheid, bevoegdheden en de benodigde soft skills. We hebben het hier toch over cruciale rollen. Dus wat is het gemiddelde salaris van elke rol?

Thema 10 (Markt en innovatie)

In dit thema wordt hoofdzakelijk de rol van de IT-sector behandeld. Vreemd dat NLdigital (de branche vereniging van de IT-sector) meeschrijft. En dat daardoor een directeur van CGI het denken van de overheid beïnvloedt.

Er wordt in het strategiedocument beweerd dat de IT-sector goed zicht heeft op de overheidsbehoeften. Hoe kan het dan dat er veel overheidsprojecten zijn mislukt waarbij de IT-sector dominant aanwezig was? Waren de architectuur en de functionele behoeften van de overheid te vaag? Heeft de opdrachtnemer de architectuur niet van te voren onderzocht op realiseerbaarheid? Had de opdrachtnemer niet een betere architectuur kunnen voorstellen? Of hebben ze gewoon uurtjes gedraaid.

Zou de IT-sector niet eerst eens de hand in eigen boezem kunnen steken vanwege haar rol bij de vele mislukte IT-inspanningen bij de overheid?

De overheid kan op dit moment niet zonder externe informaticabureaus/software bouwers. I-partnerschap klinkt daarbij ideaal, maar dan wel op basis van gelijkwaardigheid.

Voor innovatie moet je niet zijn bij de adviesbureaus noch bij de informaticabureaus. Zelfs ondernemingen als Gartner, Forrester, e.d. zijn niet echt interessant. Zij functioneren vaak als kristallenbollenkijkers.

Het is pas interessant om te mogen kijken in de ontwikkellaboratoria van grote technologieleveranciers. Dan kan je zien wat er over een paar jaar op de markt komt. Laat de CIO dan wel de architecten meenemen, dan kunnen zij beoordelen of en hoe al dat moois in hun organisatie kan worden geïmplementeerd.

Ook van grote ondernemingen in het echte bedrijfsleven kan veel worden geleerd over de toepassingen van moderne technologie. Van hen hoor je hopelijk de succesfactoren en faalfactoren uit hun opgedane ervaringen.

Missende thema's

- Architectuur
Zonder architectuur leidt digitalisering tot nieuwe chaos!
Is deze strategie eigenlijk wel uitvoerbaar volgens de architecten?
- Governance van de digitalisering en van een gedigitaliseerde organisatie
- Persoonlijke levenssfeer en privacy
- Etalering & communicatie
Acceptatie van digitalisering vereist: verkopen, verkopen en nogmaals verkopen.
Zorg ook voor een volwassen verwachtingsmanagement.
- Eisen aan de uitvoering (software ontwikkeling, verschillende vormen van sourcing, software pakketten e.d.)
- Kanttekening over de veranderingsmogelijkheden in de business- en operating modellen, mogelijk gemaakt door digitalisering
- De organisatie van digitaal werken
- Het opruimen van de lastige legacy
- Moderne technologieën die interessantere architecturen mogelijk maken voor een gedigitaliseerde overheid

Deze missende thema's worden soms wel aangetipt in de bestaande 10 thema's, maar verdienen veel meer expliciete aandacht.

Slotopmerking

Als kritische lezer krijg ik sterk de indruk dat dit document bestaat uit een inleiding en 10 losse thema's die redelijk onafhankelijk van elkaar zijn geschreven.

Een eindredacteur heeft nauwelijks geprobeerd een eenheid te maken van deze thema's. Dit maakt het lezen van dit belangrijke document zeer vermoeiend.

4. Verontruste architectuur-auditor

De architectuurschetsen van de overheid horen begrijpelijk te zijn voor de burgers.

Als architectuur-auditor mis ik de context. De digitale architectuur voor een moderne overheid dient van buiten naar binnen te worden opgesteld.

1. Start met architectuurschetsen van de toekomstige digitale samenleving. Een beeldvorming over de wijze waarop burgers en bedrijven in het digitale tijdperk met elkaar omgaan: over 10 jaar (stip op de horizon) en over drie jaar (ten behoeve van opdrachtgevers en opdrachtnemers om programma's en projecten te kunnen plaatsen).
2. Vervolgens kan daarin de rol en plaats van een digitale overheid worden bepaald en geschetst.
3. Ten slotte wordt de digitalisering in de overheidsorganisaties geschetst met de benodigde ketens. Ga daarbij wederom uit van de compacte overheid.

De 'informatievoorziening over de informatievoorziening' dient centraal te staan in de nieuwe strategie. Dat lijkt mij een goed uitgangspunt voor een nuttige architectuur. De verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven, dient door een architect te worden vorm gegeven.

In thema 3 (ICT landschap) wordt gesproken over een hiërarchie van infrastructuur: overheidsbreed, rijksbreed en de infrastructuur van een overheidsorganisatie. Ik zou ook nog mee willen nemen de infrastructuur van het ecosysteem en de infrastructuur van een bedrijfsdomein. Maar nog belangrijker is het om het concept 'infrastructuur' uit te breiden naar alles wat generiek is. Dus een scherpe splitsing tussen generiek en specifiek. Dat geldt natuurlijk zowel voor de achterkant als voor de voorkant.

Het is professioneel om een architectuur voor het gebruik onafhankelijk, onpartijdig te laten auditen door de Algemene Rekenkamer, de Auditdienst Rijk en/of het Adviescollege ICT-Toetsing.

Of de NORA als referentiearchitectuur nog bruikbaar is bij digitalisering zou m.i. nog eens moeten worden bekeken.

Ik zie geen stevige architectenpopulatie die de beeldvorming van de gedigitaliseerde overheid voor hun rekening kan nemen. Het ten tonele voeren van een rijksarchitect als hoogste architect, juich ik toe. Ik noemde dat reeds in 2004 (in mijn inaugurele rede als hoogleraar 'digitale architectuur' aan de Radboud Universiteit) de digitale rijksbouwmeester. Dat moet een a-politiek persoon zijn. Nuchter, zakelijke en met oog voor menselijke maat.

5. Actieve burger

De werkelijke betrokkenheid van de burger kan ik nauwelijks vinden in het strategiedocument. Als burger krijg ik een heel ouderwets gevoel: 'er wordt over mij gesproken, niet met mij'.

Mijn motto zou zijn: van 'klantgericht' naar 'door de klant gewenst'.

De digitalisering op uitvoerend niveau dient te worden ontworpen vanuit de behoefte van de burger door hem/haar zelf geformuleerd.

Op het congres van iBestuur d.d. 15 september jongst leden waarop deze strategie ten doop werd gehouden voor ruim 1.000 ambtenaren, werd meermalen en nadrukkelijk gesteld dat de burger geen klant van de overheid is, maar de eigenaar van de overheid. Dus klagen over de overheid zou moeten worden vervangen door klagen bij zichzelf als burger over zijn betrokkenheid bij de overheid. Als belastingbetaler is hij/zij tevens de belangrijkste stakeholder.

Word ik eigenlijk als burger nog een keer expliciet betrokken bij het amenderen van deze strategie en bij het goedkeuren van de uitvoering.

Mijn advies: 'Laat de overheid opnieuw worden uitgevonden door de burgers'.

Ik vraag mij als burger af wie de echte probleemeigenaar is van de digitalisering van de overheid? Heeft die persoon mandaat/doorzettingsmacht om de uitvoering van deze strategie tot een succes te maken.

Als burger ben ik benieuwd naar de commentaren van de vaste Tweede Kamercommissie 'Digital Zaken', de Algemene Rekenkamer, de Auditdienst Rijk en het Adviescollege ICT-Toetsing. Wij worden als burgers toch niet geconfronteerd met een strategie die niet grondig is beoordeeld.

In thema 5 (basis op orde in informatiehuishouding) wordt expliciet een uitvoeringstoets genoemd. Is er eigenlijk een uitvoeringstoets verricht op deze strategie. Wat was het oordeel?

De CIO Rijk schijnt een soort adviesraad te hebben geïnstalleerd. Wat was hun oordeel over dit strategiedocument?

Het borgen van de digitale grondrechten van burgers is cruciaal bij een professionele digitalisering van de overheid. Wie bepaalt die digitale grondrechten eigenlijk? Ben ik daar als burger direct bij betrokken of wordt dit bepaald door een ambtelijke commissie, goedgekeurd in de politieke arena die Tweede Kamer heet?

De overheid bestaat in essentie uit vier lagen: het Rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen. Al heel lang werd de mening geuit dat de burger niets zou horen te merken van deze opdeling en dat de gemeente de toegangspoort voor de voor de totale overheid zou moeten zijn. Over deze waardevolle gedachte is niets te vinden in dit strategiedocument. In het verlengde daarvan worden dan de departementen en de uitvoeringsorganisaties de backoffices van de gemeenten.

Trouwens goed te zien in dit strategiedocument is dat de overheid eindelijk constateert dat de dienstverlening aan de burgers dient te worden verbeterd en dat de overheid aan de burgers meer transparantie en openheid dient te bieden. Kan dat wat concreter svp? Hoe ga ik dat als burger merken? Eigenlijk had deze strategie moeten worden opgesteld terug redenerend vanuit de maatschappelijke impact die je

wilt bereiken met digitalisering. Lijkt mij een cruciaal uitgangspunt zijn voor een architect.

Als burger ben ik zeer geïnteresseerd in thema 8 (transparantie en inzicht). Ik zou willen dat mijn informatiepositie zo volledig wordt, dat ik als burger kan meedenken over het reilen en zeilen van mijn overheid. Eerder is al genoemd dat de burger in feite eigenaar is van de overheid, dus vind ik dat bijna alle informatie ook beschikbaar moet zijn voor de eigenaar. Welke informatie mag ik als burger (nog) niet weten? Graag een kort, limitatief lijstje.

De Tweede Kamer maakt zich zorgen over haar eigen informatiepositie. Terecht, maar het zou fijn zijn als zij als volksvertegenwoordigers zich ook zorgen maken over mijn informatiepositie als burger.

Ten slotte zie ik als burger weinig durf in deze strategie, en het besef van urgentie lijkt op een laag pitje te staan

In de troonrede viel op dat het staatshoofd twee keer over IT sprak: (1) digitale criminaliteit en (2) investeringen in kunstmatige intelligentie. Beide onderwerpen klinken fantastisch. Maar er is nog zoveel meer op te merken over de cruciale rol van de digitalisering in onze samenleving en in de economie. Ik vond daarom als burger de troonrede een beetje tegenvallen.

6. Bezorgde belastingbetaler

6.1 Bekostiging

Als bezorgde belastingbetaler ben ik geïnteresseerd in de financiering. Ik begrijp dat deze strategie een doorlooptijd heeft van 5 jaar, iets langer dan een reguliere kabinetsperiode.

- In de inleiding lees ik dat de informatievoorziening door de overheid dient te worden aangepakt. Er wordt onderstreept dat een majeure investering in de informatiehuishouding noodzakelijk is. Voorts wordt gesteld dat digitaal transformeren binnen de overheid óók vraagt om investering in mensen, organisaties en cultuur.
- In thema 4 (generieke voorzieningen), lees ik dat op korte termijn stevige investeringen zijn vereist in de rijksbrede generieke ICT-infrastructuur, met als de vanzelfsprekende opmerking dat de kost voor de baat uitgaat.
- In thema 6 dat handelt over 'data en algoritmen met waarde(n)', wordt nogmaals opgemerkt dat er investeringen nodig zijn in structuren die helpen om kritisch te blijven, investeringen in vakmanschap, in kennis over mogelijkheden om de juiste waarborgen in te bouwen en in kennis van de ICT-markt.

Dus investeren, investeren en nogmaals investeren.

Als bezorgde belastingbetaler ben ik benieuwd hoeveel het uitvoeren van deze strategie mag gaan kosten.

Wie gaat dat betalen? Wellicht kan dit worden geleend uit het Nationaal Groeifonds. Het betreft immers een investering die baten opbrengt, volgens het strategiedocument.

De grootte van het bedrag is een indicatie voor de urgentie die het kabinet ziet in een gedigitaliseerde overheid. Inmiddels heeft de Italiaanse overheid een bedrag van ruim 11 miljard uitgetrokken voor het moderniseren en beveiligen van de digitale infrastructuur van publieke overheden. Zij hebben veel last van IT-verkrotting en zijn tot het inzicht gekomen dat IT-verkrotting nauwelijks is te beveiligen.

Ik kon tot mijn teleurstelling geen centraal budget vinden in de miljoenennota om de uitvoering van deze strategie te bekostigen. Als er per departement en per uitvoeringsorganisatie gaat worden bekostigd, wordt het wellicht moeilijk om de noodzakelijke samenhang te borgen.

6.2 Besturing

Bij verantwoord opdrachtgeverschap hoort volgens mij als belastingbetaler een architect als rechterhand op alle niveaus. Hoe borg je anders de onderlinge verbondenheid/governance tijdens het digitaliseringsproces over de departementen en uitvoeringsorganisatie heen.

Aanbestedingen moeten creatiever worden, staat in het strategiedocument. Als belastingbetaler wil ik echter echte gelijkwaardigheid. I-partnerschap in de vorm van CBE (1997). Hierbij worden in vier dimensies, afspraken gemaakt: (1) focus op waarde voor beide partijen, (2) wederzijdse risicobeheersing, (3) optimaliseren van beider competenties en (4) het stroomlijnen van beide organisaties in de opdrachttuitvoering.

Bij de bouw denk ik aan een aantal consortia van elkaar aanvullende leveranciers die in een volwassen ecosysteem met elkaar in zakelijke harmonie de mouwen willen/kunnen opstropen. Ecosystemen waar de dienstbaarheid aan de overheid centraal staat, bestaande uit IT-leveranciers, innovators en adviesbureaus.

6.3 Financiële sturing

Naast een fors budget, zou ik als belastingbetaler ook een door de wol geveerde financiële functionaris willen aanstellen: nuchter (geen onnodige experimenten) en zakelijk (als een traject binnen het digitaliseringprogramma niet voldoende oplevert, gaan we niet beginnen aan dat traject dan wel gaan we ermee stoppen).

7. Slotwoord

Voor de overzichtelijkheid zou dit totale strategiedocument dienen te worden omgezet naar een eenvoudige, zelf verklarende dia-set (ppt's bijvoorbeeld). Een korte subset van 4 dia's voor elk thema.

Uit de lectuur in paragraaf 8 blijkt dat ik met een groot aantal medestanders al drie jaar de overheid analyseer, onafhankelijk en onpartijdig. Sommige uitdagingen genoemd in deze publicaties worden geadresseerd in het strategie-document, maar velen zijn nog steeds onbeantwoord. Dus waarom zou deze strategie nu wel gaan slagen? Temeer omdat er geen serieus budget ter beschikking wordt gesteld!

8. Het denkraam van de schrijver

1. De IT-situatie bij de overheid (november 2018): <https://www.cioday.com/wp-content/uploads/2018/11/IT-situatie-bij-de-overheid.pdf>
2. Aanzet tot een IT-Deltaplan voor de overheid (oktober 2019): <https://www.itexecutive.nl/wp-content/uploads/2019/11/Aanzet-tot-een-IT-Deltaplan-voor-de-overheid-pdf.pdf>
3. Brainstorming over het IT-Deltaplan (tot februari 2020): <https://www.itexecutive.nl/it-deltaplan-overheid>.
4. Nederlanders hebben recht op een moderne gedigitaliseerde overheid (maart 2020): <https://www.itexecutive.nl/opinie/nederlanders-recht-op-modern-gedigitaliseerde-overheid>
5. Richt een Rijksdienst voor Digitale Dienstverlening op (maart 2020): <https://www.ibestuur.nl/nieuws/richt-een-rijksdienst-voor-digitale-dienstverlening-op>.
6. Misvattingen over het IT-Deltaplan (april 2020): <https://www.itexecutive.nl/wp-content/uploads/2020/04/Misvattingen-over-de-Aanzet-tot-een-IT-Deltaplan-voor-de-overheid.pdf>
7. Kanttekeningen voor het programma Digitalisering Overheid (september 2020): <https://www.itexecutive.nl/wp-content/uploads/2020/09/Kanttekeningen-Digitalisering-Overheid.pdf>.
8. Commentaar 'troonrede en Miljoenennota 2020' (september 2020): <https://www.ibestuur.nl/nieuws/commentaar-troonrede-en-miljoenennota>.
9. Drieluik Digitalisering Overheid: WILLEN, KUNNEN en DOEN (januari 2021): <http://www.ibestuur.nl/podium/drieluik-digitalisering-overheid-willen-kunnen-en-doen>.
10. Open Brief aan de verkenner van een mogelijke coalitie op LinkedIn (maart 2021): <http://www.linkedin.com/pulse/open-brief-aan-de-verkenner-van-een-mogelijke-daan-rijzenbrij>.
11. Open brief aan Mariëtte Hamer (juni 2021): <https://www.ibestuur.nl/weblog/open-brief-aan-mariette-hamer>.
12. Digitaliseringsblog op LinkedIn (vanaf juni 2021): https://www.linkedin.com/posts/daanrijzenbrij_activity-6809368998803841024-zDyZ.